

Volodymyr Yemelyanov
Liudmyla Ivashova
Liudmyla Antonova

MANAGEMENT PUBLIC FINANCE IN THE CONDITIONS OF DYNAMIC DEVELOPMENT OF THE TOKENIZED ECONOMY OF UKRAINE

The article highlights the results of a study of the specifics of public finance management in the context of the dynamic development of Ukraine's tokenized economy. It is substantiated that with the beginning of Russia's full-scale military aggression against Ukraine, budget revenues have significantly decreased and expenditures have begun to grow rapidly, which has led to significant imbalances in public finances and a significant increase in the budget deficit, which today has to be covered mainly from external sources. The author emphasizes that one of the alternative options for filling the budget revenues is taxation of the crypto industry, which has been developing rapidly and has become one of the TOP-5 countries in the world of cryptocurrency introduction in recent years. The author reviews the novelties of domestic legislation in the field of regulation of circulation of virtual assets and emphasis is the presence of contradictions in them with regard to the interpretation of their content and functions. The author identifies specific features of virtual assets and proves that they should be considered as an expression of the value of digital things created using the technology of a distributed ledger or other similar technology that allows their issue, transfer and storage in a decentralized manner, without the need to involve traditional financial intermediaries or centralized administrators. The author studies the global experience of taxation of virtual assets. It is substantiated that Ukraine should choose a policy of moderate regulation of the virtual asset market, capable of ensuring both budget revenues and control over the income from transactions with virtual assets. The author develops proposals for accelerating the introduction of the mechanism of taxation of virtual assets turnover as one of the alternative sources of formation

of the state revenues of the country and successful implementation of the policy of moderate regulation of the virtual assets market.

Key words: *public administration, virtual assets, crypto market, neofinance, public finance, tokens, tokenised economy, digital currency.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останні роки без перебільшення можна назвати переломними для публічних фінансів України. Віртуалізація цифрових технологій стимулювала появу нових інструментів, зокрема, таких як цифрова валюта, віртуальні активи та ін., які стали фундаментальною основою побудови міжнародного крипторинку та формування фінансів нового типу – неофінансів, де гідну альтернативу традиційним фінансовим інститутам становлять фінтех-компанії (DeFi), засновані на використанні нових технологій (зокрема, технології розподіленого реєстру, блокчейну, криптографії та ін.).

Наразі на глобальному крипторинку зафіксовано понад 20 тис. різних цифрових валют, при цьому їхня загальна капіталізація вища, ніж сумарні бюджети багатьох країн світу (понад \$3 трильйона). Жодна інша сфера не може похвалитися настільки потужним та динамічним темпом приросту капіталу та обсягом залучених інвестицій [1, с. 114]. Тож, урядам країн світу варто замислитись над місцем та роллю віртуальних активів у формуванні державних доходів та визначитись з нормативним врегулюванням оподаткування їх обігу.

Для України ж вирішення даного питання набуває особливої гостроти, оскільки:

– по-перше, розв’язана державою-агресором рф війна внесла досить суттєві корективи в усі сфери життя, а отже, і у формування доходів бюджету України. Повномасштабне вторгнення московії звело нанівець економіку країни, що призвело у 2023 році до дефіциту бюджету на рівні майже 1/3 ВВП країни. Відтак, власних ресурсів вистачає лише на покриття половини видатків бюджету. Решта фінансується коштами безповоротної фінансової допомоги, грантами від міжнародних партнерів, зовнішніми запозиченнями тощо. Тож, уряд України покладає великі сподівання на збільшення державних доходів завдяки запровадженню дієвого механізму

оподаткування обігу віртуальних активів та зменшення у такий спосіб дефіциту бюджету й поступове погашення зовнішніх боргів;

– по-друге, вітчизняна фінтехсфера вийшла на рекордні показники у світових рейтингах. Так, за Глобальним індексом впровадження криптовалют у 2023 році Україна посіла п'яте місце серед 154 країн світу, що підлягали рейтингуванню, випереджаючи при цьому такі техніко-передові країни, як Велика Британія, Японія, Бразилія та Філіппіни [2]. Тож, навіть в умовах війни вітчизняний криптосектор та криптоіндустрія демонструють свою стійкість до стресових ситуацій та динамічність розвитку. Цифрова галузь у режимі реального форс-мажору продовжує стабільно виконувати контракти, експортувати свої послуги, забезпечувати валютні надходження і підтримувати національну токенизовану економіку. У ці непрості для України часи, залучення криптоактивів переконливо доводить, що вони можуть слугувати справжньою підтримкою в кризових ситуаціях, навіть в умовах правового режиму воєнного стану [1, с. 114];

– по-третє, динамічний розвиток токенизованої економіки до тепер лишається поза державним коутролем.

Відтак, огляд новел вітчизняного законодавства у сфері регулювання обігу віртуальних активів та окреслення складових механізму його оподаткування, набувають наразі особливої актуальності, чим саме і обґрунтовується вибір теми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчують, що питанням управління публічними фінансами в умовах розвитку токенизованої економіки (започаткованої зі створенням Bitcoin) надається значна увага. І, насамперед, з причин:

1) відсутності єдності підходів щодо правового статусу віртуальних активів. Спектр їх позицій є вражаючим - від сприйняття їх грошовим сурогатом (Індія) до кваліфікації їх як «електронних грошей» (Нідерланди, Бельгія), «приватних грошей» (ФРН, Великобританія), нематеріального активу (Чехія, Австрія), біржового активу (Норвегія), фінансового (фондового) інструменту (Фінляндія, Болгарія), засобу платежу (Швеція, Японія), валюти (Франція, Люксембург), засобу обміну (ЄЦБ), біржового товару, валюти чи

іншої форми грошей (США) тощо [3, с. 154]. З цього приводу навіть Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку і Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, зробили Спільну заяву [4], що «складна правова природа віртуальних активів не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом» [4];

2) специфіки механізму ціноутворення на віртуальні активи, оскільки їх ринкова цінність визначається суто оцінкою тримачів. Лише такі криптовалюти, як Ether 2.0., Cardano, Solana, що більшою мірою виступають як службові токени, наразі розглядаються як джерело створення вартості у децентралізованих фінансах [5, с. 8];

3) необхідності прогресивного врегулювання сфери віртуальних активів в Україні, а також створення гнучкої системи оподаткування, які потенційно зможуть зацікавити іноземних інвесторів в інвестуванні капіталу у розвиток вітчизняних стартапів й національної токенизованої економіки в цілому, що в часи відбудови країни є вкрай необхідним [1, с. 116].

Значний внесок у вирішення перелічених питань здійснено такими науковцями, як В. Лагойдою, Ю. Маркуц, Д. Андрієнко, І. Студенніковою, Т. Маршалок, Л. Задорожною, К. Науменко, В. Ієрусалимовим, О. Прутсько, Л. Мартиновою та ін. Втім, загострення проблем наповнення бюджету, зростання зовнішнього боргу, потреба подальшого все зростаючого фінансування воєнних витрат, перспективи повоєнного відновлення економіки [6] потребують подальшого дослідження проблеми управління публічними фінансами в умовах динамічного розвитку токенизованої економіки.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в розгляді специфіки управління публічними фінансами в умовах динамічного розвитку токенизованої економіки України, а також у висвітленні досвіду врегулювання ринку віртуальних активів, виходячи із кращих світових практик регулювання криптоіндустрії та розробці пропозицій щодо прискорення запровадження механізму оподаткування обігу віртуальних активів, як одного з альтернативних джерел формування державних доходів країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновідомо, що за останні роки український крипториннок демонструє найвищі показники зростання в Європі. Тож, без перебільшень, в найближчі роки Україна може стати світовим центром розвитку криптоіндустрії, а встановлення нормативно визначеного правового статусу віртуальних активів – одним зі стимулів збільшення надходжень до дохідної частини бюджету, яких Україні наразі вкрай недостатньо [1, с. 116]. Адже, з початком повномасштабної військової агресії росії проти України доходи бюджету суттєво скоротилися, а видатки почали стрімко зростати. Це призвело до значних дисбалансів публічних фінансів та суттєвого росту дефіциту бюджету [6], покривати який сьогодні доводиться переважно із зовнішніх джерел (табл.1).

Таблиця 1

**Динаміка показників формування дохідної частини
Державного бюджету України протягом 2019-2023 рр., млн. грн.**

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи Державного бюд-жету, всього	998278,9	1076016,7	1296852,9	1787395,6	2671998,0
Податкові надходження, всього	799776,0	851115,6	1107090,9	949764,4	1203544,1
в т.ч.: податки на дохо- ди, прибуток та збільшення рин- кової вартості	217040,4	225976,3	285307,0	265477,1	350781,9
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	46746,9	52475,7	80749,4	85365,0	60327,7

продовження таблиці 1

внутрішні податки на товари та послуги	502048,1	538896,2	698940,4	569353,8	748143,9
податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	30086,0	30460,5	38177,2	26246,0	40559,4
інші податки та збори	3855,0	3306,2	3916,5	3322,4	3731,1
Неподаткові надходження	186684,2	212946,9	175358,0	346327,7	991601,7
Доходи від операцій з капіталом	183,0	79,4	56021,9	611,0	100,3
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1139,9	1029,7	1289,9	481090,7	433404,5
Цільові фонди	1770,8	187,1	209,4	136,2	432,1
Офіційні трансферти	8725,0	10658,0	12576,1	9465,6	42915,3

Джерело: сформовано авторами на основі [7]

Втім, уряд України неупинно працює над пошуком джерел примноження державних доходів. Так, згідно Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 р. за №3460-ІХ [8] доходи Державного бюджету на 2024 рік становитимуть 1,7 трлн грн, що на чверть більше, ніж у попередньому 2023 р. Таке зростання пояснюється спрямуванням військового ПДФО з місцевих бюджетів до державного бюджету, а також оптимістичним макроекономічним прогнозом щодо досягнення у 2024 році обсягу номінального ВВП обсягом у 7,6 трлн. грн. [9] (табл.2).

**Прогноз доходів Державного бюджету України
на період 2024-2026 рр.**

Показники	Роки					
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
ВВП, млрд. грн.	5 450,8	5 191,0	6 466,1	7 643	8 980,6	10 421,8
Податкові надходження (% до ВВП)	20,3	18,3	18,5	20,6	19,0	19,2
Видатки Держбюджету (% до ВВП)	27,4	52,1	52,5	43,3	33,4	28,4
Дефіцит бюджету (% до ВВП)	3,6	17,6	31,1	20,6	11,9	7,4

Джерело: дані Державної служби статистики України, НБУ, прогноз Мінекономіки [9].

Прогнозні розрахунки, здійснені Міністерством фінансів України за даними попередніх років (табл. 3), запевняють у можливості акумулювання Державною податковою службою у 2024 р. податкових надходжень до 940,2 млрд грн, а Державною митною службою до 597,6 млрд грн. [9].

Динаміка показників податкових надходжень до Державного бюджету України протягом 2019-2023 рр., млн. грн.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Податкові надходження, всього	799776,0	851115,6	1107090,9	949764,4	1203544,1
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості, всього	217040,4	225976,3	285307,0	265477,1	350781,9

продовження таблиці 3

В т.ч.:	109954,0	117281,3	137555,2	148427,3	206944,8
- ПДФО					
- податок на прибуток підприємств	107086,3	108695,0	147751,7	117049,9	143837,1
Внутрішні податки на товари та послуги, всього	502048,1	538896,2	698940,4	569353,8	748143,9
В т.ч.:					
- акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	69897,1	80449,3	82858,4	60699,1	92583,9
- акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	53460,8	57846,9	79592,8	41653,8	74762,7
- ПДВ з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	88929,8	126486,6	155774,8	213948,0	214639,3
- ПДВ з імпортних товарів	289760,4	274113,5	380714,4	253053,0	366158,0
- інші податки та збори	3855,0	3306,2	3916,5	3322,4	3731,1

Джерело: сформовано авторами на основі [7]

Великі сподівання урядом покладено, насамперед, на пряме оподаткування, а саме на податок на прибуток підприємств – доходи від його адміністрування мають дати додаткові 57%. Попри очікува-

не зростання ділової активності та скасування 2-відсоткового єдиного податку, такі прогнози уряду видаються оптимістичними.

Визначальними стануть і непрямі податки: очікується, що на 43,1% зросте ПДВ та на 11,2% – акцизи (завдяки підвищенню ставок податку на тютюнові вироби, відновлення довоєнного оподаткування пального та його ймовірно подорожчання) [9].

Втім, не виключено (з досвіду 2023 року (табл.4)), що ключовим джерелом формування доходної частини бюджету у 2024 року все ж лишатимуться зовнішні запозичення.

Таблиця 4

Динаміка показників неподаткових надходжень до Державного бюджету України протягом 2019-2023 рр., млн. грн.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Неподаткові надходження, всього	186684,2	212946,9	175358,0	346327,7	991601,7
в т. ч.:					
- доходи від власності та підприємницької діяльності	114414,8	119155,9	56021,9	87172,4	123912,4
- адміністративні збори та платежі, доходи від неко-мерційної діяльності	10377,8	9772,0	12975,5	8166,1	14257,6
- інші неподаткові надходження	15762,6	15038,2	17994,9	16147,0	41025,8
- власні надходження бюджетних установ	46129,0	68980,8	88365,7	234842,3	812405,9

Джерело: сформовано авторами на основі [7]

Відтак, маємо підстави констатувати, що у 2024 р. власних ресурсів (податкових та неподаткових надходжень, трансфертів тощо) Україні вистачить щоб профінансувати лише половину видатків бюджету [9]. Тож, пошук джерел формування доходної частини бюджету

ту країни є не відкладним. І особливу роль в ньому має відіграти Національна стратегія доходів України (далі – НСДУ), що визнана дорожньою картою реформування податкової та митної системи країни задля забезпечення потенціалу задоволення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі на рівні не менше довоєнного ($\approx 27\%$ від ВВП, без урахування ЄСВ) [10]. Це засвідчує наміри уряду України збільшити обсяги податкових надходжень до відповідних бюджетів на стійкій основі. І, насамперед, шляхом упередження ухилення від оподаткування доходів криптоіндустрії, підвищення рівня дотримання законодавства представниками крипто-бізнесу та боротьби з тіньовою економікою.

Важливою подією, у вирішенні даного питання стало прийняття урядом Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. за №2074-ІХ [11] (далі - Закон України №2074-ІХ). Згідно ст. 1 Закону України №2074-ІХ віртуальні активи це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі [11].

Втім, досліджуючи віртуальні активи як об'єкт оподаткування, спостерігаємо деяку суперечливість щодо трактування їх змісту, функцій тощо. Зокрема, відповідно до ЗУ «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. №1591-ІХ [12] та Закону №2074-ІХ [11], віртуальні активи не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи та послуги [11]. У той же час, згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. №361-ІХ [13], віртуальні активи визнано цифровим вираженням вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [13]. Окрім того ж, згідно п.5 ст.3 Закону України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. №1591-ІХ [12], в Україні передбачено здійснення розрахунків не лише фіатними грошима, а й прирівняними до них (зокрема, електронними та цифровими грошима) [12].

Яскравим прикладом надання можливості здійснення розрахунків, зокрема, цифровими грошима є Японія, Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії, ФРН, Сінгапур, Швейцарія,

Ліхтенштейн, США та ін. розвинуті країни, де віртуальні активи використовуються в обігу в якості нефіатних засобів платежу, набуваючи статусу «квазі-іноземної валюти» [3].

Відтак, враховуючи те, що згідно прикінцевих положень Закону України №2074-IX [11], він набуде чинності з моменту внесенням поправок до Податкового кодексу України [14] у частині оподаткування обігу віртуальних активів, у законотворців є час внести уточнення щодо правового статусу віртуальних активів як до Закону №2074-IX [11], так і до інших законодавчих актів, пов'язаних з регулюванням обігу віртуальних активів, забезпечуючи у такий спосіб їх комплементарність.

І, насамперед, слід чітко сформулювати визначення поняття «віртуальні активи», спираючись при цьому на їх ключову відмінність (рис. 1) – функціонування завдяки використанню технології розділеного реєстру (DLT) чи іншої подібної технології, що дозволяє здійснювати їх випуск, переказ та зберігання децентралізовано, без необхідності залучення традиційних фінансових посередників або централізованих адміністраторів.

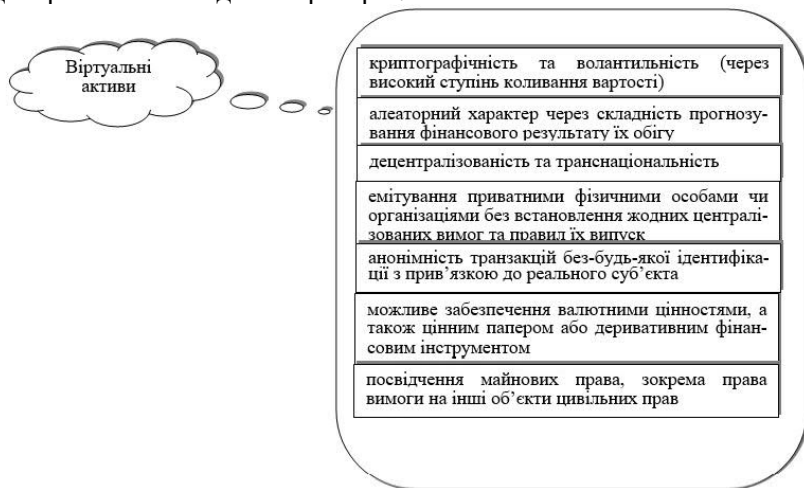

Рис. 1. Ключові ознаки віртуальних активів за Законом України №2074-IX.

Джерело: сформовано авторами на основі [11]

Відтак, віртуальні активи слід розглядати як вираження вартості цифрових речей, створених завдяки технології розділеного реєстру (DLT) чи іншої подібної технології, що дозволяють здійснювати їх випуск, переказ та зберігання децентралізовано, без необхідності залучення традиційних фінансових посередників або централізованих адміністраторів.

Варто визначитись і з класифікацією віртуальних активів, оскільки це матиме суттєвий вплив на визначення бази оподаткування. Зокрема, профільним європейським законом з регулювання обігу криптоактивів, так званим, МіСА (Markets in Crypto assets), чітко визначені категорії віртуальних активів за їх функціональним призначенням.

– токен електронних грошей (токен е-грошей, e-money tokens EMT) - віртуальний актив, прив'язаний до вартості однієї офіційної валюти;

– токен із прив'язкою до активів (asset-referenced token або ART) - віртуальний актив, що не є токеном е-грошей, прив'язаний до вартості будь-якого іншого активу або права вимоги на актив. Ці токени можуть бути прив'язані до кошика різних активів або офіційних валют;

– інші віртуальні активи, які не належать до перерахованих категорій, серед яких виділяється сервісний токен, призначений виключно для надання права вимоги передачі товару або надання послуги [15].

Втім, за Законом України №2074-IX, а саме згідно пп. 3-4 ст.4 усі віртуальні активи поділяються на чотири категорії: токени електронних грошей, токени, пов'язані з активами, службові токени та некласифіковані віртуальні активи [11], що, як на наш погляд, може призвести до ускладнення визначення бази оподаткування.

Різнять і підходи щодо оподаткування обігу віртуальних активів: якщо у європейській практиці механізм оподаткування обороту віртуальних активів переважно застосовується помірковане регулювання, то в Україні проектами Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» від 07.11.2023 р. за №10225 [16] та від 17.11.2023 р. за №10225-1 [17]

зберігається практика щодо застосування загального податкового законодавства, що не пристосоване до цієї сфери.

Так, одним із найбільш сприятливих для криптовалюти визнається правове поле Швейцарії. Слід зазначити, що криптовалюту у цій країні було прирівняно до іноземної валюти. Відповідно, як і в Швеції, її звільнено від обкладання ПДВ. Щодо податку на прибуток, то він відповідно до Законів кантонів про податки [18] сплачується за прогресивними ставками, які в сумі не повинні перебільшувати 22% від оподаткованого прибутку. Податок на приріст капіталу як правило на криптовалюту не накладається. Як вже було зазначено, від податку на додану вартість віртуальна валюта звільняється, однак тут слід зазначити, що такий підхід застосовується в разі продажу платіжних токенів та токенів-активів [19, с. 338] Натомість у випадку продажу майнових токенів він сплачується у розмірі 7,7% [20].

Сприятливі умови передбачено і у Великій Британії, зокрема, у частині регулювання питання оподаткування валюти, отриманої внаслідок «хардфорку»-зміни базового протоколу віртуальної валюти. Такий процес, як відомо, може призвести до появи нових віртуальних активів, однак законодавець це розглядає як поділ активу, а отже, не піддає оподаткуванню [21].

Втім, є й країни, де уряд визнає операції з віртуальними активами спекуляцією та вживає заходів щодо її обмеження. Прикладом є Данія, де згідно чинного законодавства дохід від операцій з віртуальними активами включається до складу особистого доходу фізичних осіб та оподатковується за граничною ставкою у 52%. Юридичні ж особи сплачують корпоративний прибутковий податок у розмірі 22% [21]. Тож, на відміну від Швеції, Данія оподатковує будь-яку діяльність із криптовалютою, у тому числі і отримання її в рамках хобі [19, с. 338].

Отже, маємо підстави стверджувати, що застосування підходів до оподаткування обороту віртуальними активами залежать від визнання їх правового статусу. Відтак, у врегулюванні операцій з віртуальними активами та оподаткування їх обороту важливим є розробка законодавства з чіткими і зрозумілими нормами, простими процедурами щодо оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, які будуть працювати на практиці та сприяти поповненню доходної частини бюджету країни [19, с. 338].

Тож, проекти Закону України №10225 [16] та №10225-1 [17], що перебувають на розгляді у Верховній Раді мають бути суттєво доопрацьовані, оскільки за оцінками експертів, перший передбачає завищені ставки, що лише посилить тінізацію доходів, а другий – занадто громіздкий та складний для сприйняття платниками податків.

Відтак, Україні варто обрати політику поміркованого регулювання ринку віртуальних активів, здатну забезпечити як надходження до дохідної частини бюджету, так і контроль над доходами від здійснення операцій з віртуальними активами. Запорукою успішної реалізації даної політики вважаємо вжиття заходів, поданих на (рис. 2).

Рис. 2. Перелік заходів, спрямованих на забезпечення успішності реалізації політики поміркованого регулювання ринку віртуальних активів.

Джерело: сформовано авторами

Запровадження урядом України переліку запропонованих заходів забезпечить стабільність податкових надходжень до бюджету країни, що наразі є вкрай необхідні для фінансування першочергових витрат воєнного часу та задоволення нагальних потреб відновлення, реконструкції й модернізації економіки України у період повоєнного відновлення.

Висновки. Таким чином, в процесі дослідження розглянуто специфіку управління публічними фінансами в умовах динамічного розвитку токенизованої економіки України, висвітлено досвід регулювання ринку віртуальних активів у світовій практиці та розроблено пропозицій щодо прискорення запровадження механізму оподаткування обігу віртуальних активів, як одного з альтернативних джерел формування державних доходів країни та успішної реалізації політики поміркованого регулювання ринку віртуальних активів, здатної забезпечити як надходження до дохідної частини бюджету, так і контроль над доходами від здійснення операцій з віртуальними активами.

Стаття надійшла до редакції: 17.01.24

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТОКЕНІЗОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті висвітлено результати дослідження специфіки управління публічними фінансами в умовах динамічного розвитку токенизованої економіки України. Обґрунтовано, що з початком повномасштабної військової агресії росії проти України доходи бюджету суттєво скоротилися, а видатки почали стрімко зростати, що призвело до значних дисбалансів публічних фінансів та суттєвого росту дефіциту бюджету, покривати який сьогодні доводиться переважно із зовнішніх джерел. Акцентовано, що одним з альтернативних варіантів наповнення доходів бюджету є оподаткування криптоіндустрії, за темпами розвитку якої Україна в останні роки увійшла до ТОП-5 країн-лідерів з впровадження криптовалюти. Здійснено огляд новел вітчизняного законодавства

у сфері регулювання обігу віртуальних активів та наголошено присутність у них суперечливості щодо трактування їх змісту та функцій. Виокремлено специфічні ознаки віртуальних активів та доведено доцільність їх розглядати як вираження вартості цифрових речей, створених завдяки технології розділеного реєстру чи іншої подібної технології, що дозволяють здійснювати їх випуск, переказ та зберігання децентралізовано, без необхідності залучення традиційних фінансових посередників або централізованих адміністраторів. Вивчено світовий досвід з оподаткування обігу віртуальних активів. Обґрунтовано, що Україні варто обрати політику поміркованого регулювання ринку віртуальних активів, здатну забезпечити як надходження до дохідної частини бюджету, так і контроль над доходами від здійснення операцій з віртуальними активами. Розроблено пропозиції щодо прискорення запровадження механізму оподаткування обігу віртуальних активів, як одного з альтернативних джерел формування державних доходів країни та успішної реалізації політики поміркованого регулювання ринку віртуальних активів.

Ключові слова: публічне управління, віртуальні активи, крипторинок, неофінанси, публічні фінанси, токени, токенизована економіка, цифрова валюта.

Received: 17.01.24

References

1. Lukianchuk, R.V. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku vitchyznianoho kryptosektoru v umovakh pravovoho rezhymu [Modern trends in the development of the domestic crypto sector in the conditions of the legal regime]. *Informatsiia i parvo – Information and law*, 2 (45), (pp. 113-124) [in Ukrainian].
2. Chainalysis Global Crypto Adoption Index 2023. (n.d.). www.chainalysis.com. Retrieved from: <https://www.chainalysis.com/blog/2023-global-crypto-adoption-index/> [in English].
3. Lahoida, V.M. (2021). Perspektyvy vrehuliuvannia pravovoho statusu kryptovaliuty v Ukraini [Prospects for regulating the legal status of

cryptocurrency in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*, 63, (pp. 152-157) [in Ukrainian].

4. Spilna zaiava finansovykh rehulatoriv shchodo statusu kryptovaliut v Ukraini [Joint statement of financial regulators regarding the status of cryptocurrencies in Ukraine]. (2017). *bank.gov.ua*. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kryptovaliut-v-ukrayini> [in Ukrainian].

5. Farenjuk, N.V. (2023). *Neofinansy svitovoi ekonomiky [Neofinance of the world economy]*. Kyiv: Navchalno-naukovyi instytut mizhnarodnykh vidnosyn Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenko [in Ukrainian].

6. Prutska, O.O., & Martynova, L.B. (2023). Upravlinnia publichnymy finansamy pid chas viiny [Management of public finances during the war]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 55. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-57> [in Ukrainian].

7. Veb-storinka Ministerstva finansiv Ukrainy [Web page of the Ministry of Finance of Ukraine]. (n.d.). *index.minfin.com.ua*. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2023/> [in Ukrainian].

8. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth na 2024 rik vid 09.11.2023 r. No. 3460-IX [Law of Ukraine About the State Budget for 2024 dated November 9, 2023 No. 3460-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> [in Ukrainian].

9. Markuts, Yu., Andriienko, D., Studennikova, I., Marshalok, T., Zadorozhnia, L., Naumenko, K., & Iierusalymov, V. (2023). *Bez reform ne obiitysia: vlasnykh koshtiv Ukraini vystachyt tilky na polovynu vydatkiv [Reforms are indispensable: Ukraine's own funds will only be enough for half of expenses]*. Kyiv: Tsentr analizu publichnykh finansiv ta publichnoho upravlinnia, Kyivska shkola ekonomiky. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/26/704763/> [in Ukrainian].

10. Natsionalna stratehiia dokhodiv do 2030 roku [National income strategy until 2030]. (n.d.). *mof.gov.ua*. Retrieved from: <https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy2030.pdf> [in Ukrainian].

11. Zakon Ukrainy Pro virtualni aktyvy vid 17.02.2022 r. No. 2074-IX [Law of Ukraine About virtual assets dated February 17, 2022, No. 2074-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrainy Pro platizhni posluhy vid 30.06.2021 r. No. 1591-IX [Law of Ukraine About payment services dated 30.06.2021 No. 1591-IX].

zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> [in Ukrainian].

13. Zakon Ukrainy Pro zapobihannya ta protydiuu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia vid 06.12.2019 r. No. 361-IX [Law of Ukraine On the prevention and countermeasures against the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction dated 06.12.2019 No. 361-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> [in Ukrainian].

14. Podatkovi Kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 No. 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].

15. Lysenko, O. (2023). Podatok na operatsii z kryptoiu mozhe z'iavytysia v zhe u 2024 rotsi: nazvano umovy yoho zaprovadzhennia [A tax on transactions with crypto may appear as early as 2024: the conditions for its introduction are named]. *minfin.com.ua*. Retrieved from: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/articles/nalog-na-operacii-s-kriptomozhet-poyavitsya-uzhe-v-2024-g-nazvany-usloviya-ego-vvedeniya/> [in Ukrainian].

16. Proekt Zakonu Ukrainy Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vrehuliuvannia oborotu virtualnykh aktyviv v Ukraini vid 07.11.2023 r. No.10225 [Draft Law of Ukraine On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the regulation of the turnover of virtual assets in Ukraine dated 07.11.2023 No. 10225]. *itd.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43123> [in Ukrainian].

17. Proekt Zakonu Ukrainy Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vrehuliuvannia oborotu virtualnykh aktyviv v Ukraini vid 17.11.2023 r. No. 10225-1 [Draft Law of Ukraine On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the regulation of the turnover of virtual assets in Ukraine dated 17.11.2023 No. 10225-1]. *itd.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232> [in Ukrainian].

18. Kanton Zug. Income and Wealth Tax. (n.d.). *www.zg.ch*. Retrieved from: <https://www.zg.ch/international/english/individuals/tax/income-and-wealth-tax> [in English].

19. Tovkun, L.V. (2022). Pravovi aspekty opodatкування dokhodiv vid operatsii iz virtualnymi aktyvamy: mizhnarodnyi dosvid i yoho realizatsiia v Ukraini [Legal aspects of taxation of income from transactions with virtual

assets: international experience and its implementation in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 12, (pp. 336-339). Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/78> [in Ukrainian].

20. Lifshyts, I.M., & Losieva, A.V. (2020). Pravovoe rehulyrovanye kryptoaktyvov v Shveysaryy [Legal regulation of crypto assets in Switzerland]. *Mezhdunarodnoe parvo – International law*, 4, (pp. 1-10). Retrieved from: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=34370 [in Ukrainian].

21. Ohliad zakonodavstva shchodo rehuliuвання virtualnykh aktyviv u sferi borotby z vidmyvanniam koshtiv ta finansuvanniam teroryzmu [Review of the legislation on the regulation of virtual assets in the field of combating money laundering and terrorist financing]. (2022). Retrieved from: <https://drive.google.com/drive/folders/1McQBPF-Y212VbwpMUh-B1R2PeovLdd5> [in Ukrainian].

Відомості про автора / Information about the Author

Володимир Ємельянов, д.держ.упр., професор кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: d_idu@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2995-8445>.

Volodymyr Yemelyanov, Doctor of Public Administration, Professor of the Department of Local Self-Government and Regional Development of the Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: d_idu@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2995-8445>.

Людмила Івашова, д.держ.упр., професор кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна. E-mail: pln1204@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3176-919X>.

Lyudmila Ivashova, Doctor of Public Administration, Professor of the Department of Public Administration and Customs Administration of the University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine. E-mail: pln1204@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3176-919X>.

Людмила Антонова, д.держ.упр., професор кафедри обліку і аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: antonovalv77@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-2975-6453>.

Lyudmila Antonova, Doctor of Public Administration, Professor of the Department of Accounting and Audit of the Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: antonovalv77@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-2975-6453>.

Yemelyanov, V., Ivashova, L., & Antonova, L. (2024). Management public finance in the conditions of dynamic development of the tokenized economy of Ukraine. *Public Administration and Regional Development*, 23, 246-265. <https://doi.org/10.34132/pard2024.23.13>